

Vedlegg 3

Sentrale begrep/uttrykk i kulturminnevernet

Antikvariske prinsipper	Kjennetegn på godt restaureringsarbeid etter antikvariske prinsipper der riktig materialvalg og et omhyggelig arbeid med detaljene, der eldre bygningers arkitektur og byggemåte respekteres.
Arkeologisk kulturminne	Fysiske spor og levninger etter tidligere tiders liv og virksomhet, der utgravning og dokumentasjon utgjør hovedkildene til vår kunnskap om og opplevelse av fortidens samfunn.
Askeladden	Den offisielle databasen over alle fredete kulturminner og kulturmiljøer i Norge, i tillegg til listeførte kirker. Eies og driftes av Riksantikvaren. Databasen er tilgjengelig for offentlig forvaltning.
Autentisk	Ekthet eller opprinnelighet, beskriver graden av originalt materiale.
Automatisk kulturminne	Synlige og ikke synlige arkeologiske kulturminner eldre enn 1537, erklærte stående byggverk fra perioden 1537 – 1650, samiske kulturminner eldre enn 100 år og skipsfunn eldre enn 100 år.
Bevaringsverdig kulturminne/eller kulturmiljøer	Oppfyller flere kriterier for vern og dermed bør bevares på en eller annen måte. Brukes synonymt med verneverdig.
Forskriftsfredete kulturminner eller kulturmiljøer	Betegnelsen brukes som kulturminner som er fredet ved forskrift, ikke ved enkeltvedtak. Dette gjelder bygninger og anlegg som omfattes av en statlig verneplan og som var i statlig eie på fredningstidspunktet, samt kulturmiljøer. Forskriftsfredning innebærer en noe forenklet prosedyre i forhold til fredning ved enkeltvedtak.
Faste kulturminner	Kulturminner som er fysisk forankret til grunnen eller under vann.
Fornminne	Kulturminner fra oldtiden og middelalder, før reformasjonen 1537.
Fredet kulturminne	Et kulturminne som myndighetene tillegger så stor verdi at det må bevares for ettertiden. En fredning er den strengeste form for vern. Fredningen innebærer inngrep/endringer må godkjennes av myndighetene. Lovene som benyttes ved fredning av kulturminner, er kulturminneloven og svalbardmiljøloven.
Konservere	Ta vare på så mye som mulig av objektets historiske verdi og kildeverdi.
Kml	Forkortelse for kulturminneloven.
Kulturarv	Kulturarv betegner historisk forankret kultur med verdi for enkeltpersoner, fellesskap, en folkegruppe eller en nasjon. Kulturarv forstås som noe som er

	arvet, og som bør ivaretas og videreføres til kommende generasjoner. Det kan omfatte steder, bygninger og gjenstander, eller levende kulturuttrykk som håndverk, seterdrift, musikk, eventyrfortelling, mattradisjoner og dans.
Kulturlandskap	Landskap som har fått sin form gjennom menneskelig påvirkning. Brukes ofte om dyrket jordbrukslandskap og beitemark.
Kulturmiljø	«Med kulturmiljøer menes områder hvor kulturminner inngår som en del av en større helhet eller sammenheng» (Kml §2). Kulturmiljø blir brukt både om kulturlandskap med gårdsanlegg og andre kulturminner, og ombygningsmiljøer, tettsteder og byområder.
Kulturminne	Kulturminner er alle spor etter menneskers liv og virke i vårt fysiske miljø. Begrepet omfatter også steder det knytter seg historiske hendelser, tro eller tradisjon til. Også naturelementer med kulturhistorisk verdi er kulturminner, eller kan inngå som del av et kulturminne.
Kulturminneverdi	Verdier som tillegges et kulturminne. Forvaltningen, organisasjoner, eiere, brukere eller andre kan vurdere kulturminnets verdi på ulike måter. Verdivurderingen kan endres over tid. Kulturminneforvaltningen deler gjerne verdiene inn i tre grupper: kunnskapsverdier, opplevelsesverdier og bruksverdier.
Kulturminnevern	Betegnelse på all aktivitet som har til hensikt å verne kulturminner. Kulturminnevern er en del av det overgripende miljøvernet.
Kulturminneforvaltning	Det offentlige kulturminnevernet.
Lokal verdi	Verdi som tillegges kulturminner eller kulturmiljøer knyttet til lokal virksomhet og historie. Et kulturminne av lokal verdi kan også bli tillagt regional og/eller nasjonal verdi.
Løse kulturminner	Kulturminner som f.eks. gjenstander og redskaper. Kulturminner som er flyttbare.
Marinarkeologiske kulturminner	Kulturminner under vann i både sjø og ferskvann.
Naturlandskap	Betegnelsen brukes som landskap med liten grad av menneskeskapt påvirkning. Betegnelsen brukes også når en ønsker å rette fokus mot landskapets geologiske og biologiske innhold.
Nyere tids kulturminne	Fra tiden etter reformasjonen 1537 og fram til i dag. (Brukes ofte om vår tids kulturminner).
Regional kulturminneforvaltning/kulturminnemyndighet	Fylkeskommunen er regional kulturminneforvaltning. Fylkeskommunen er delegert myndighet fra Riksantikvaren for deler av kulturminnelovens bestemmelser og da regional kulturminnemyndighet.
Rehabiliterer	Sette i stand, modernisere eller utbedre eldre bygninger.

Rekonstruere	Oppføre på nytt og gjenskape hele eller deler av et kulturminne i overensstemmelse med tidligere utforming.
Restaurere	Tilbakeføre en bygning slik at den fremstår slik den trolig så ut tidligere eller opprinnelig. Bygningen kan bli endret vesentlig under arbeidet. Ved restaurering må man velge hvilket tidspunkt kulturminnet skal tilbakeføres til. Det kan være slik det var da det ble laget eller oppført, slik det var på et senere tidspunkt eller en kombinasjon av ulike stadier.
SEFRAK-registeret	Landsdekkende register for faste kulturminner yngre enn 1537 og eldre enn 1900. Inneholder ingen vurdering av verne verdi, - kun alder.
Skjøtsel	Regelmessig vedlikeholdstiltak, for eksempel vegetasjonspleie, for å ivareta et kulturminne og/eller et kulturmiljø. Vedlikehold av eventuelle skilt og stier inngår også i skjøtselbegrepet.
Vedtaksfredet byggverk	Anlegg og områder som er fredet etter kml. §§ 15,19 eller 20.
Vern	Arbeid for å ta vare på kulturminner formelt eller praktisk. Brukes synonymt med bevaring.
Verneverdig	Brukes m kulturminner og kulturmiljø som bør bevares på en eller annen måte. Benevnelsen i seg selv gir ingen formell beskyttelse og sier ingenting om hvordan kulturminnet eller kulturmiljøet bør beskyttes.